Mika Linna
12.1.2023

TALOUSVALIOKUNNALLE TaV@eduskunta.fi

Asia: Finanssiala ry:n lausunto hallituksen esityksestä eduskunnalle kaupparekisterilaiksi ja elinkeinotoimintalaiksi sekä eräiksi niihin liittyviksi laeiksi (HE 244/2022 vp)

Talousvaliokunta on 15.12.2022 pyytänyt Finanssiala ry:n (FA) lausuntoa hallituksen esityksestä eduskunnalle kaupparekisterilaiksi ja elinkeinotoimintalaiksi sekä eräiksi niihin liittyviksi laeiksi. Esitämme lausuntonamme seuraavaa.

1. Kaupparekisterin ja muiden Patentti- ja rekisterihallituksen ylläpitämien ns. kantarekisterien tietojen kattavuus, luotettavuus ja ajantasaisuus on finanssialalle ensiarvoisen tärkeää. FA tukee vahvasti ehdotuksia velvoittavaan sähköiseen kaupparekisteriasiointiin siirtymisestä ja kaupparekisteritietojen vuotuisesta tarkistamisvelvollisuudesta. FA pitää kuitenkin välttämättömänä, että samat velvoitteet ulotettaisiin koskemaan kaikkia yritys- ja yhteisötietolain (244/2001) 3 §:ssä tarkoitettuja yrityksiä, yhteisöjä ja yksiköitä.

2. Rahanpesu- ja tietosuojasäänteIyt asettavat finanssiyrityksille yksityiskohtaisia velvoitteita hankkia, ylläpitää ja varmistaa asiakasta ja sen toimintaa koskevat tiedot sekä arvioida asiakassuhteeseen ja yksittäisiin liiketoimiin liittyviä riskejä. Yksityisenä elinkeinonharjoittajana toimiva henkilö voi samanaikaisesti olla finanssiyrityksen asiakkaana tai muussa rahanpesulain (444/2017) kannalta merkityksellisessä asemassa myös henkilöasiakkaana tai esimerkiksi toisen yrityksen omistajana, toimitusjohtajana, hallituksen jäsenenä tai tosiasiallisena edunsaajana. Rahanpesulaissa säädetty asiakkaan tuntemisen velvoite edellyttää, että ilmoitusvelvollisella on kyky ja valmiudet selvittää ja muodostaa kokonaisarvio asiakkaansa taloudellisesta asemasta ja sidonnaisuuksista.

   FA arvioi, että yksityisen elinkeinoharjoittajan rekisteröitymisvelvollisuudesta luopuminen heikentäisi elinkeinonharjoittajaa koskevien tietojen saatavuutta ja luotettavuutta, minkä vuoksi sitä ei tulisi toteuttaa. Jos rekisteröitymisvelvollisuudesta kuitenkin luovuttaisiin, FA pitää välttämättömänä, että rahanpesulaissa tarkoitettujen ilmoitusvelvollisten oikea-aikainen pääsy asiakkaan tuntemisen edellyttämiin ajantasaisiin tietoihin turvataan muulla tavalla.

3. Kuten hallituksen esityksessä todetaan, kaikkia Verohallinnon kantarekisteriin merkittyjä tahoja ei ole merkitty yritys- ja yhteisötietojärjestelmään. Esimerkkinä voidaan mainita tiekunnat, joiden merkitseminen yritys- ja yhteisötietojärjestelmään on mahdollista vain, jos tiekunnalla on muuta toimintaa, joka täyttää yritys- ja yhteisötietolaissa säädetyt rekisteröinnin edellytykset. Asiaa on avattu tarkemmin lausunnon liitteenä olevassa valtiovarainministerin vastauksessa kirjalliseen kysymykseen KKV 280/2020 vp.

   FA pitää tarpeellisena, että lainsäädännöllä varmistettaisiin Y-tunnuksen antaminen kaikille yrityksille, yhteisöille ja muille yhteenliittymille, joilla on oikeuksia, jotka voivat olla oikeustoimen osapuolena tai joihin saattaa kohdistua oikeudellisia velvoitteita. Rahanpesulain 3 §:n 2 momentin mukaisesti ilmoitusvelvollisella ei saa olla anonyymeja tai tekaistuilla nimillä olevia vakituisia asiakkuuksia tai tilejä.

Finanssiyrityksille Y-tunnus ja henkilötunnus ovat ensisijaisia keinoja tunnistaa asiakas ja sen taustalla vaikuttavat henkilöt luotettavasti. Toisin kuin liitteenä olevassa vastauksessa esitetään, asiakkaan tunnistamiseen ja sen laillisten edustajien ja tosiasiallisten edunsaajien selvittämiseen ei liity riskiperusteista harkintaa, vaan ne on toteutettava lain vaatimassa laajuudessa kaikkien asiakkaiden kohdalla. Jos asiakkaan ilmoittamia tietoja ei voida varmistaa luotettavasta ulkopuolisesta tietolähteestä, asiakkuuden perustaminen tai toimeksiannon hoitaminen hidastuu tai pahimmillaan estyy kokonaan.

Ellei yritys- ja yhteisötietojärjestelmää nähdä mahdollisena ratkaisuna, ilmoitusvelvollisille tulee mahdollistaa ajantasainen pääsy Verohallinnon kantarekisteriin, jonka tulee olla ilmoitusvelvollisten käytettävissä kaupparekisterin tapaan. FA:lle jää kuitenkin epäselväksi, mitä toiminnallista hyötyä tai lisäarvoa saataisiin tietojen ja hakujen hajauttamisesta useampaan rekisteriin verrattuna siihen, että ne olisivat kaikkien yritysten, yhteisöjen ja yhteenliittymien osalta saatavissa keskitetysti yhdestä paikasta.

4. FA pitää välttämättömänä, että kaupparekisterilain päivittämisen yhteydessä varmistetaan kaupparekisterin tietojen vastaavuus ja riittävyys rahanpesulain asiakkaan tuntemista ja tosiasiallisia edunsaajia koskeviin vaatimuksiin nähden.

   Rahanpesulain 3 luvun 3 §:n 2 momentin 3 kohdan mukaisesti ilmoitusvelvollisen on säilytettävä tieto asiakkaan pääasiallisen liiketoimintapaikan osoitteesta, jos se eroaa kotipaikan osoitteesta. Vaatimukset koti- ja pääasiallisen liiketoimintapaikan osoitteen ilmoittamisesta eivät kuitenkaan sisälly ehdotettuun kaupparekisterilakiin. Yritysten ja ilmoitusvelvollisten tarpeettomien taloudellisten ja hallinnollisten kustannusten välttämiseksi FA pitää välttämättömänä, että ehdotettu kaupparekisterilain 1 luvun 4 §:n 1 momentin 2 kohta muutetaan muotoon ”2) kotipaikan osoite ja pääasiallisen liiketoimintapaikan osoite, jos se eroaa kotipaikan osoitteesta.”

   FA:n finanssiyrityksiltä saaman edunsaajatietojen rekisteröintiä koskevan palautteen perusteella näyttäisi siltä, että Patentti- ja rekisterihallituksen tulkitsee edunsaajatietojen ilmoittamisvelvoitteen ulottuvan enintään yhtiön toiseen omistajaportaaseen. FA haluaa kiinnittää huomiota siihen, että tällainen rajoitus on sekä rahanpesulain että EU:n voimassa olevan ja myös valmisteltavana olevan rahanpesusääntelyn vastainen. Mikäli tällainen tulkintalinjaus on tehty tai sellaista tosiasiallisesti sovelletaan, FA pitää tarpeellisena, että asia selkeytetään kaupparekisterilakiin tai sen perusteluihin tehtävällä muutoksella. FA pitäisi myös johdonmukaisena, että Patentti- ja rekisterihallitus toteuttaisi ratkaisun, jonka avulla kaikkien yhtiöiden ja yhteisöiden edunsaajatiedot (esim. rekisteröidyt yhdistykset mukaan lukien) olisivat haettavissa keskitetysti eikä niitä tarvitsisi kerätä eri kantarekistereistä.

   Kansallisten edunsaajarekisterien yhteenliittäminen on keskeinen osa EU:ssa vireillä olevaa rahanpesun ja terrorismin rahoituksen torjuntaa koskevaa lainsäädäntöpakettia ja nykyinen tilanne, jossa Suomen kansallinen edunsaajarekisteri ja siihen liittyvät käytännöt eivät vastaa EU-sääntelyn vaatimuksia, aiheuttaa kestämättömän tilanteen sekä ilmoitusvelvollisten että EU:n yhteisten rahanpesun ja terrorismin rahoituksen torjuntaa koskevien tavoitteiden näkökulmista.

5. FA pitää tärkeänä hallituksen esityksen tavoitetta kaupparekisteritietojen ajantasaisuudesta ja katsoo, että velvoitteiden noudattamista tulee tehostaa asianmukaisilla ja riittävillä seuraamuksilla. FA haluaa kiinnittää huomiota siihen, että rahanpesulaissa säädettyihin seuraamuksiin verrattuna ehdotetut seuraamusmaksut ovat määriltään erittäin alhaisia ja katsoo, että niiden riittävyyttä ja oikeasuhtaisuutta tulisi arvioida uudelleen.

6. FA suhtautuu myönteisesti automaattisen päätöksenteon soveltamiseen kaupparekisterissä, mutta pitää välttämättömänä, että päätöksenteossa hyödynnettävät algoritmit suunnitellaan, toteutetaan ja auditoidaan asianmukaisella tavalla, minkä lisäksi niiden toimivuutta seurataan ja arvioidaan riittävästi. Kaikkien toimintamallien, menettelyjen ja teknisten ratkaisujen turvallisuus on arvioitava ja varmistettava asianmukaisesti ja kattavasti ennen käyttöönottoa.

7. FA pitää välttämättömänä, että lakimuutosten yhteydessä varmistetaan riittävät keinot kaupparekisteri-ilmoituksiin liittyvien identiteettivarkauksien ja muiden väärinkäytösten torjumiseksi siitä riippumatta, tehdäänkö ilmoitus paperimuodossa vai sähköisesti. Hallituksen esityksen mukaan rekisteriviranomaisella tulisi olla oikeus vaatia paperilla ilmoituksen jättäneen fyysistä tunnistamista. FA katsoo, että ilmoituksen jättäjän fyysinen tunnistaminen ja tietojen dokumentointi tulisi näissä tilanteissa olla pakollista. FA pitää myös selvänä, että rekisteriviranomaisella tulee olla oikeus viran puolesta luovuttaa tieto vireille tulleesta ilmoituksesta tarpeelliseksi katsomalleen henkilölle ilmoituksen oikeellisuuden varmistamiseksi ilman ilmoituksen jättäneen henkilön antamaa suostumusta.

8. FA pitää velvoittavaan sähköiseen asiointiin siirtymiselle ehdotettua noin kolmen vuoden siirtymäaikaa poikkeuksellisen pitkänä. Rekisteritietojen laadun varmistamisen ohella velvoittava sähköinen asiointi on keskeinen keino parantaa yritysturvallisuutta ja ehkäistä väärinkäytöksiä, minkä vuoksi siirtymäaikaa tulisi lyhentää enintään noin kahteen vuoteen.

9. FA kannattaa esitystä siitä, että jatkossa viranomaiset velvoitetaan hankkimaan tarvitsemansa tiedot suoraan kaupparekisteristä tai muusta vastaavasta lähteestä. FA pitää kuitenkin tälle ehdotettua noin kahden vuoden siirtymäaikaa ylimitoitettuna ja katsoo, että muutoksen tulisi astua voimaan olennaisesti nopeammassa aikataulussa.

10. FA:lla ei ole lausuttavaa luonnoksesta elinkeinotoimintalaiksi (2. lakiehdotus), muista liitelaeista (lakiehdotukset 3–42) tai säätämisjärjestysperusteluista.

FINANSSIALA RY
Taina Ahvenjärvi

Liite: Valtiovarainministerin vastaus kirjalliseen kysymykseen KKV 280/2020 vp tiekuntien Y-tunnuksista

Vastaus kirjalliseen kysymykseen KKV 280/2020 vp

Vastaus kirjalliseen kysymykseen tiekuntien Y-tunnuksista

Eduskunnan puhemiehelle

Eduskunnan työjärjestyksen 27 §:ssä mainitussa tarkoituksessa Te, Arvoisa puhemies, olette toimittanut asianomaisen ministerin vastattavaksi kansanedustaja Ritva Elomaan /ps näin kuuluvan kirjallisen kysymyksen KK 280/2020 vp:

> *Miten hallitus varmistaa tiekuntien asioiden hoidon sujuvuuden ja tulisiko tiekunnilla olla jatkossakin käytössään Y-tunnukset vaikkei verotuksellista tarvetta tälle olisi?*

Vastauksena kysymykseen esitän seuraavaa:

Yritys- ja yhteisötunnuksesta ja sen antamisesta säädetään yritys- ja yhteisötietolaissa. Lakia sovelletaan yrityksiä ja yhteisöjä yksilöivien yhtenäisten tunnusten antamiseen ja käyttöön sekä yrityksiä ja yhteisöjä koskevien tunniste- ja perustietojen ilmoittamiseen, keräämiseen ja tallentamiseen yritys- ja yhteisötietojärjestelmään, järjestelmän ylläpitämiseen sekä järjestelmään sisältyvien tietojen luovuttamiseen.

Yritys- ja yhteisötietojärjestelmän teknisestä ylläpidosta ja kehittämisestä vastaa Patentti- ja rekisterihallitus. Merkintöjä yritys- ja yhteisötietojärjestelmään sekä yritys- ja yhteisötunnusrekisteriin voivat tehdä Patentti- ja rekisterihallitus ja Verohallinto.

Yritys- ja yhteisötietolaissa tarkoitettuja rekisteröitäviä yksiköitä ovat yritykset, yhteisöt ja muut yksiköt, kuten liike- ja ammattitoimintaa harjoittavat luonnolliset henkilöt ja kuolinpesät, Verohallinnon kantarekisteriin merkittävät yksityisoikeudelliset ja julkisoikeudelliset yhteisöt, säätiöt, avoimet- ja kommandiittiyhtiöt ja verotusyhtymät sekä yhteisetuudet. Tämän lisäksi rekisteriin merkitään esimerkiksi maa-, metsä- ja porotalouden harjoittajat, jos nämä toimivat säännöllisesti palkkaa maksavina työnantajina.

Yritys- ja yhteisötietojärjestelmässä ovat käytännössä sellaiset yritykset ja yhteisöt, jotka on merkitty Patentti- ja rekisterihallituksen pitämään kauppa- ja säätiörekisteriin tai Verohallinnon pitämiin kantarekistereihin (ennakkoperintä-, työnantaja- tai arvonlisäverovelvollisten rekisteri). Yritys- ja yhteisötietolain perusteluiden (hallituksen esitys HE 188/2000 vp) mukaisesti määritelmä on yleisluonteinen. Perusedellytyksenä järjestelmään rekisteröimiselle on lainsäädännöllinen velvoite ja eräissä tapauksissa oikeus ilmoittautua yhteen tai useampaan järjestelmään liittyvään kantarekisteriin.

Verohallinto on selvittänyt keväällä 2020 tiekuntien edellytyksiä rekisteröityä yleisesti yritys- ja yhteisötietojärjestelmään. Rekisteröintipyyntöjä on tullut noin 1 500 ja lisäksi on tullut yhteydenottoja noin kymmeneltä tiekuntia edustavalta taholta. Verohallinto on tehnyt rekisteröinnin yritys-

ja yhteisötietolain mukaisesti silloin, kun tiekunnalla on ollut sellaista toimintaa, joka täyttää yritys- ja yhteisötietolaissa säädetyt rekisteröinnin edellytykset. Rekisteröintiä ei ole kuitenkaan tehty yksinomaan siinä tapauksessa, että tiekunnalla tai kalastuskunnalla on ollut rekisteröinnin perusteena tarve saada Y-tunnus esimerkiksi pankkiasiointia varten.

Yksityistielaissa säädetään yksityisteistä ja tieoikeudesta, niiden perustamisesta, muuttamisesta ja lakkauttamisesta, yksityisteiden tienpidosta, yksityistietoimituksesta sekä tieosakkaiden, kiinteistönomistajien ja muiden asianosaisten oikeuksista ja velvollisuuksista. Lain 5 luvussa säädetään yksityistien hallinnosta. Lain 48 §:n mukaisesti yksittäistä tai useampaa yksityistietä hallinnoi tienpidosta vastaten tiekunta tai, jos sellaista ei ole perustettu, tieosakkaat keskenään sopimallaan tavalla. Lain 49 §:n mukaisesti tiekunta perustetaan yksityistietoimituksessa tai tiekunnan perustamiskokouksessa. Tiekunta syntyy, kun sen perustamisesta on tehty merkintä kiinteistötietojärjestelmään. Lain 51 §:n mukaisesti tiekunnan säännöt tulevat voimaan, kun ne on toimitettu yksityistierekisterin pitäjälle ja ne on viety yksityistierekisteriin. Lain 66 §:n mukaisesti tiekunta on vapaa suorittamasta valtiolle, kunnalle ja seurakunnalle veroa sille yksityistielain nojalla kertyneen tulon tai omaisuuden perusteella. Yksityistierekisteriä pitää Maanmittauslaitos.

Verohallinto on ollut yhteydessä sisäministeriöön ja Finanssivalvontaan siltä osin kuin Y-tunnuksen rekisteröintiä on pyydetty pankkiasiointia varten. Rahanpesun- ja terrorismin rahoittamisen estämisestä annetun lain 3 luvun 2 §:n mukaisesti pankin on tunnistettava asiakkaansa ja todennettava tämän henkilöllisyys vakituista asiakassuhdetta perustettaessa. Luvun 3 §:n mukaisesti pankin on säilytettävä asiakkaan tuntemistiedot, joita ovat esimerkiksi oikeushenkilön nimi ja rekisterinumero. Luvun 8 §:n mukaisesti pankki voi noudattaa yksinkertaistettua menettelyä silloin, kun asiakassuhteeseen liittyy vähäinen rahanpesun ja terrorismin rahoittamisen riski. Valtioneuvostolle on tässä yhteydessä annettu valtuus määritellä asetuksella tarkemmat säännökset muun muassa vähäriskisistä asiakkaista. Sisäministeriöstä saadun tiedon mukaan vähäriskisiä asiakkaita koskeva asetus on valmistella ja siinä voidaan ottaa huomioon myös tiekunnat. Finanssivalvonta on valvottavilleen antamassaan ohjeistuksessa ottanut huomioon tiedon siitä, että tiekunnilla ei ole välttämättä Y-tunnusta eikä se näin ollen voi esittää kaikkia rahanpesun ja terrorismin rahoittamisen estämisestä annetussa laissa tarkoitettuja tunnistamistietoja. Kyse on kuitenkin vähäriskisistä asiakkaista eikä tämän puutteen pitäisi estää pankkiasiointia.

Kysymyksessä on tuotu esille tiekunnan vaikeus toimia esimerkiksi sähköisesti tai asioida viranomaisten kanssa ilman Y-tunnusta. Voimassa oleva lainsäädäntö ei mahdollista tiekunnan merkitsemistä yleisesti yritys- ja yhteisötietojärjestelmään. Sähköisen asioinnin helpottamiseksi voitaisiin kartoittaa ne tilanteet, joissa Y-tunnusta pidetään muodollisena edellytyksenä asioinnissa. Tässä yhteydessä voitaisiin esimerkiksi tarkastella, olisiko nykyinen yksityistierekisteri jollain tapaa hyödynnettävissä.

Helsinki 3.6.2020

Valtiovarainministeri Katri Kulmuni